

Tregrening – om Rudolf Steiners sosiale ideer.

Tregrening, eg. *tregrening av den sosiale organismen* (Dreigliedrung des sozialen Organismus), betegnelse på [Rudolf Steiners](#) sosiale ideer og hans praktiske råd om nyorganisering av samfunnet. Ideene ble utarbeidet i løpet av den første verdenskrig og første gang offentliggjort i tiden omkring fredsslutningen i 1918. I årene 1919–22 utfoldet Rudolf Steiner en stor aktivitet for å gjøre ideene kjent og sette praktiske tiltak som sprang ut av dem, ut i livet. Blant disse var Waldorfskolen (den første [steinerskolen](#)) den mest kjente og levedyktige, den ble startet i 1919.

Tregreningen er ikke et politisk program, heller ikke noen samfunnsutopi eller oppskrift på hvordan et rettferdig eller menneskevennlig samfunn kan grunnlegges, som for eksempel den kommunistiske utopien. Snarere er den en måte å betrakte samfunnet på, en blikkretning og et nytt grunnleggende samfunnsmessig ordningsprinsipp.

De tre grenene, eller funksjonsområdene, Steiner så samfunnet delt i, er ånds- eller kulturlivet, rettslivet eller det politiske liv og næringslivet eller det økonomiske liv. Ethvert samfunn har til alle tider bestått av disse tre funksjonsområdene. Men i det moderne samfunnet er det, hevdet Steiner, blitt maktpåliggende at sontringen mellom de tre funksjonsområdene foretas bevisst, ellers vil sosiale katastrofer stå i kø fremover. Den krumtappen alle funksjonsområdene dreier seg om, er enkeltmennesket, individet. Steiner hadde samme mål for sine sosiale ideer som for sin filosofi forøvrig: Han ville redde det enkelte mennesket, dets verdighet og mulighet til frihet. Selv hevdet han at tregreningen var en videreføring av ideene i hans bok *Frihetens filosofi* fra 1894 på det sosiale området. Tregreningen kan betraktes som en videreutvikling av Montesquieus prinsipp om tredelingen av makten.

Innen ånds- eller kulturlivet, som Steiner lot omfatte så vel den enkeltes personlige åndsliv som samfunnets åndslivsinstitusjoner og kulturelle organisasjoner, skal prinsippet om frihet gjelde. For eksempel må alle undervisningsinstitusjoner fristilles fra stat og næringsliv. Så vel deres forvaltningsorganer som deres pedagogiske innhold må være en sak for dem som har sitt daglige virke innen institusjonene. Likeledes må religiøse og kunstneriske organisasjoner og virksomheter være fristilt fra statlige myndigheter. Bare ved å fristille de samfunnsinstitusjonene som hører ånds- og kulturlivet til, kan det enkelte menneske få anledning til å la sine egne, originale ideer komme inn i samfunnet og inspirere det.

Innen rettslivet og det politiske liv er likhet ordningsprinsippet. Her er det ikke det enkelte menneskes særegenhet eller ideer det kommer an på, men likheten dem imellom i kraft av det at de er mennesker. Vi har alle de samme rettighetene. Alle myndige mennesker skal ha anledning til å delta i den politiske prosess. Rettslivet omfatter alt det vi i våre dager forstår som velferdsstaten: rett til skolegang, rett til livsopphold, pensjon, helsetjenester, rettigheter innen arbeidslivet osv.

Innen det økonomiske liv eller næringslivet, er det et tredje ordningsprinsipp som gjelder – solidaritet eller brorskap. Her synes Steiners ideer å være mest fremmedartede for et moderne blikk. Er det noe som ikke forbindes med brorskap, er det den moderne markedøkonomien med sitt konkurranseprinsipp og ideen om «den usynlige hånd» som virker til alles beste, bare den enkelte følger sine egeninteresser. Rudolf Steiner betegnet økonomien som samfunnets altoverskyggende makt i den moderne tid. Den har est langt ut over sine grenser og tatt opp i seg en rekke elementer som tilhører de to andre funksjonsområdene, og ordningsprinsippet brorskapet er svært vanskelig å få øye på. Brorskapet ligger imidlertid i selve grunnlaget for

den moderne kapitalismen, i arbeidsdelingen. Alle som arbeider, arbeider for andre. Ingen kan leve av det de selv produserer. Alle forbruker vi og benytter varer og tjenester andre har produsert. I det praktiske økonomiske liv er vi alle avhengige av hverandre. Arbeidskraften hører imidlertid åndslivet til og er uttrykk for noe særegent for mennesket. Gjennom den kommer den enkeltes evner og begavelse til uttrykk. De kan ikke betales. Det som derimot kan betales, er produktene, resultatet av arbeidet.

Rudolf Steiner fremsatte i sine skrifter og foredrag om tregreningen et vell av praktiske eksempler og forslag til nyorganisering av store og små institusjoner og strukturer i samfunnet. Likevel understreket han stadig at han bare kom med eksempler. Det er de praktiske mulighetene og omstendighetene som avgjør hvordan tregreningen vil se ut i praksis. Da boken *Dreigliedrung des sozialen Organismus* kom i 1919, ble den trykket i store opplag og fikk meget gode anmeldelser, men bortsett fra steinerskolebevegelsen fikk tregreningen likevel ingen varige virkninger i Steiners levetid.

I våre dager har flere sosiale tiltak med utspring i tregreningsideene sett dagens lys, det gjelder så forskjellige fenomener som deler av bevegelsen for borgerlønn innen EU og for direkte demokrati, samt den nye bankbevegelse, der den norske [Cultura sparebank](#) er et eksempel. Tregreningsideer er også tatt opp av blant andre filippinske Nicanor Perlas (f. 1950), som i 2003 ble tildelt Right Livelihood Award, den «alternative nobelprisen i økonomi».

Forfatter: Peter Normann Waage